

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากความต้องการขับเคลื่อนงานทางด้านเกษตรกรรมตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเชิงทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานเกษตรกรรมที่ยั่งยืนในพื้นที่ดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงคุณภาพแบบผสมวิธีเป็นตัวขับเคลื่อนงานให้ต่อเนื่องได้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ออกแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาเชิงสังคม (Social Phenomenology) กลุ่มเกษตรกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ มีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจความรู้และความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรแบบผสมผสาน ตลอดจนจรรยาบรรณ องค์กรความรู้และความคิดของบุคคลต่าง ๆ จะแสดงออกมาด้วยการปฏิบัติรูปธรรมของการปฏิบัติด้วยความรู้สึกร่วม ค่านิยมอุดมการณ์ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการจึงได้เลือกใช้วิธีการ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคิดว่าด้วยระบบเกษตรกรรม โดยใช้กระบวนการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในทางเลือกการพัฒนาเกษตรกรรมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบกับนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-based Research) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมาประยุกต์ใช้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. แสวงหาตัวนักวิจัย
2. การพัฒนาโจทย์วิจัย
3. การออกแบบวิจัย
4. การทำความเข้าใจร่วม

5. การจัดการข้อมูล
6. การใช้ประโยชน์จากข้อมูล
7. การถอดและสรุปบทเรียน

ดังนั้นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบของเกษตรกรต้นแบบ คือใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น ซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ศึกษาหาความรู้ที่สามารถเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ สามารถเข้าถึงเครื่องมือ และสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาวิถีชีวิต ซึ่งไม่เพียงเกี่ยวข้องกับประเด็นเกษตรกรรมที่ยั่งยืนหากแต่ยังมีประเด็นปัญหาหรือ โจทย์คำถามที่แตกต่างกันตามสภาพความต้องการของแต่ละครอบครัวและพื้นที่ในการนำเครื่องมือการวิจัยไปแก้ปัญหาเรื่องใด ได้อย่างไร และได้หยิบยกประเด็นเรื่ององค์ความรู้ต่าง ๆ และกระบวนการผลิต ขึ้นมาเป็นประเด็นในการศึกษาเนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ปัญหาขาดแคลนแรงงานในฤดูกาลผลิต ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต เพื่อเป็นทางเลือกหรือทางออกให้แก่ผู้ที่สนใจได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรกรรมที่มีรูปแบบใหม่ซึ่งแตกต่างไปจากเดิม สรุปคือต้องการให้มีการนำข้อมูลจากผลการวิจัยนี้ใช้ในการตัดสินใจสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและการทำเกษตรกรรมรูปแบบใหม่ในอนาคต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้เลือกพื้นที่เป้าหมายที่จะทำการศึกษารวบรวมข้อมูลในการถอดองค์ความรู้และเป็นพื้นที่ทดลองปฏิบัติจริง เนื่องจากได้มองถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. สมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จำนวน 37 รายเพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเกษตรกรต้นแบบ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร โดยใช้แบบเจาะจง ผู้วิจัยได้คัดเลือกเกษตรกรศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ แยกเป็น เกษตรกรที่ทำการเกษตร โดยใช้น้ำชลประทาน และเกษตรกรที่ทำการเกษตร โดยใช้น้ำฝน

หัวหน้าศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

จำนวน 37 ราย ในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตารางที่ 1 แสดงหัวหน้าศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จำนวน 37 ราย

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
<p>1</p> 	<p>นายพิษณุ เกาโพธิ์ ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนางอย หมู่ที่ 4 ตำบลเต่างอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร</p>	<p>เกษตรผสมผสาน</p>
<p>2</p> 	<p>นายละมัย พังแสงสุ ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนาคำ หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	<p>เกษตรผสมผสาน</p>
<p>3</p> 	<p>นายขวัญใจ แก้วหาวงค์ ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ห้วยปู้ หมู่ที่ 6 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	<p>เกษตรผสมผสาน</p>
<p>4</p> 	<p>นางสุภารัตน์ โภธิพันธุ์ ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านดงขอ หมู่ที่ 6 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	<p>ปศุสัตว์</p>

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
5	 <p>นายแดง โพริบดี ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านบอน หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
6	 <p>นายเทียม ชุมปัญญา ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ห้วยทราย 1 บ้านหนองปลาจุก หมู่ที่ 9 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
7	 <p>นายวังชัย ลืออ่อนดี ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 12 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
8	 <p>ดต.ปัญญา ประชาจิต ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ห้วยเคลิ้ม บ้านนาขาม หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
9	 <p>นายเสนีย์ หาญคำภา ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ บ้านลาดกระเฉง หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรพอเพียง
10	 <p>นายบุญเพ็ง ลาแสง ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านดงน้อย หมู่ที่ 9 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
11	 <p>นางไกล่ ลุนาวิน ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างเก็บน้ำตาดไฮใหญ่ บ้านนาคเค้า หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
12	 <p>นายบุญมา ฤาไกร ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านหนองปลาตุก หมู่ที่ 9 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
13 	นายชุมพล ไตรธิเลน ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 7 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
14 	นายสาย วงศ์ละคร ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านลาดกะเฉด หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
15 	นายประสิทธิ์ พุทธมา ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านลาดสมบูรณ์ หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
16 	นางปิ โทตวิชัย ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ห้วยทราย 2 บ้านดงขอ หมู่ที่ 6 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
17 	นายประทวน ธาระสา ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ห้วยอ่าง บ้านเหล่า หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
18 	นายอำนาจ สมยักดิ์ ศูนย์เครือข่าย บ้านเหล่า หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
19 	นายวิชัย สร้อยปลิว ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านตากแดด หมู่ที่ 4 ตำบลบึงหวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
20 	นายนำชัย ยากันจา ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านบึงสา หมู่ที่ 3 ตำบลจันทร์เพ็ญ อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
21 	<p>นายดา ยะพลหา ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนาตาล หมู่ที่ 3 ตำบลนาตาล อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
22 	<p>นายคำมุง โปตินัง ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านลาดสมบูรณ์ หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
23 	<p>นายหนูปอน คุณปัญญา ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนากับแก หมู่ที่ 5 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
24 	<p>นายทองล้วน ศรีทิน ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนาอ่าง หมู่ที่ 1 ตำบลนาตาล อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
25	 <p>นายนพดล วงศ์ษาภา ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ภูไม้ไร่วก บ้านห้วยยาง หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
26	 <p>นายเศรษฐี ถิ่นทนา ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างเก็บน้ำห้วยเรือ บ้านนาทับแก้ม หมู่ที่ 5 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
27	 <p>นายปรีชา หาแก่น ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านโพนปลาไหล หมู่ที่ 5 ตำบลเต่างอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
28	 <p>นายสุกัญญา อาญาสุญญ ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านม่วง หมู่ที่ 9 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
29 	นายประมุข นันทะแพง ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนาเสา หมู่ที่ 6 ตำบลบึงทวาย อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
30 	นางคอรัก เนาว์ศรีสอน ศูนย์เรียนรู้ฯ อ่างฯ ห้วยเวียงไพร บ้านลาดกะเมอ หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
31 	นายจันทร์ทวง นันทรักษา ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านนาขาม หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน
32 	นายอวยชัย สมขากักดี ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านห้วยยาง หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
33	 <p>นายกองศรี ศรีหิน ศูนย์เรียนรู้ บ้านอ่างคำ หมู่ที่ 7 ตำบลนาตาล อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
34	 <p>นายเพ็ง เจริญชัย ศูนย์เรียนรู้ บ้านดงชุมข้าว หมู่ที่ 3 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
35	 <p>นายสมนึก อุดมพร ศูนย์เรียนรู้ บ้านดงชุมข้าวใต้ หมู่ที่ 14 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน
36	 <p>นายสุริยัน จันทรินทร์ ศูนย์เรียนรู้ บ้านดงสมบูรณ์ หมู่ที่ 10 ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน

ที่	ชื่อ-ที่อยู่ หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ฯ	กิจกรรมเด่น
37	 <p>นายพินิจ สุตะเวช ศูนย์เรียนรู้ บ้าน โนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 10 ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร</p>	เกษตรผสมผสาน

2. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจงเชิงทฤษฎี การสุ่มตัวอย่างเลือกเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เริ่มต้นจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ หัวหน้ากลุ่มงานขยายผล นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้มีส่วนได้เสียและเกี่ยวข้องอื่น ใช้การสุ่มแบบเจาะจงเชิงทฤษฎี เช่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเกษตรกรเครือข่ายต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ใช้กับวิธีการสัมภาษณ์ โดยสร้างขึ้นตามฐานคิดการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรกรรม โดยใช้กระบวนการตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และประกอบกับนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – based Research) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมาประยุกต์ใช้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) แสวงหาตัวนักวิจัย 2) การพัฒนาโจทย์วิจัย 3) การออกแบบวิจัย 4) การทำความเข้าใจร่วม 5) การจัดการข้อมูล 6) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล 7) การถอดและสรุปบทเรียน หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำแบบทดสอบมาแก้ไข และนำไปใช้ในภาคสนาม และทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ทุกครั้งที่ใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม

2. บันทึกภาคสนาม เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกจากการสังเกตในภาคสนามและใช้บันทึกเสริมจากการสัมภาษณ์ บันทึกจะช่วยในการบันทึกสภาพการณ์ในภาคสนามทั้งทางกายภาพและชีวภาพ รวมถึงการบันทึกปรากฏการณ์ในภาคสนามที่เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ

3. เครื่องบันทึกเสียง และภาพเหตุการณ์ หลักฐานต่าง ๆ เช่น สิ่งของ ที่แสดงถึงภูมิปัญญา ซึ่งจะช่วยให้การ ใช้แบบสัมภาษณ์ และการบันทึกภาคสนามมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการพัฒนางานวิจัยนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะเป็นงานวิจัยที่ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความรู้ใหม่และตอบใจทวิวิจัยเท่านั้น แต่งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่มีจุดเน้นในการพัฒนาคน โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัย นักวิจัย ผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ตรง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ผ่านงานวิจัยระดับท้องถิ่นและมุ่งในการแก้ปัญหาให้ชุมชนวิจัยตาม โจทย์ที่กำหนดไว้ รวมถึงการถอดองค์ความรู้ที่เป็นการพัฒนาและยกระดับองค์ความรู้ท้องถิ่นเป็นสำคัญ หรือเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ท้องถิ่นและองค์ความรู้ที่ได้รับมาใหม่จากนักวิชาการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นของพื้นที่ โดยมีสมาชิกศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ เป็นผู้กำหนด ตัดสินใจเลือกใช้ความรู้เหล่านั้น และสุดท้ายคาดหมายว่า ข้อค้นพบจากงานวิจัยสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ หรือนำไปขับเคลื่อนเชิงนโยบายได้ด้วย

ประเด็นงานวิจัยเกิดจากเวทีการประชุมของชุมชนที่มีอุดมการณ์เดียวกันในการพัฒนาตนเองในการเกษตรกรรมแบบยั่งยืนที่ต้องการฟื้นฟูวิถีชีวิตการทำนาของชุมชนที่เคยเคยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ถึงปรากฏการณ์รูปแบบการทำเกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลงระบบการทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

การเก็บข้อมูลดำเนินการด้วยเทคนิคสามเส้า ที่เรียกว่า เทคนิควิธีต่างวิธี (Methods Triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลการมากกว่าหนึ่งวิธี เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแต่ละแหล่ง นอกจากนี้ในแต่ละวิธียังมีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลได้ประยุกต์เทคนิคเชิงวิธีการวิจัยชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal, PRA) โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลตามสภาพเอื้อในการดำเนินการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง

การเก็บข้อมูลดำเนินการใช้วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจากคำบอกเล่า (Oral History) การเดินสัมภาษณ์สภาพแวดล้อมในชุมชน (Transect walk and Guide field walk) การทำแผนที่ชุมชนจากการสัมภาษณ์ (Community mapping) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviewing) การสังเกต (Direct Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์ปฏิทินการเกษตร (Seasonal Calendar) (Grenier. 1998 : 58 – 62)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำใน 2 ระยะ

1. การวิเคราะห์ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูล เป็นการจัดกระทำข้อมูลที่ได้มาให้เกิดความเป็นระบบระเบียบ มีการจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่ม เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ

1.1 วิเคราะห์บริบท ด้านการเกษตรกรรม เศรษฐกิจและสังคม

1.2 รวบรวมภูมิปัญญาในการทำนา โดยการรวบรวมภูมิปัญญาในการทำเกษตรตลอดวงจรการผลิต ถึงการจัดจำหน่าย

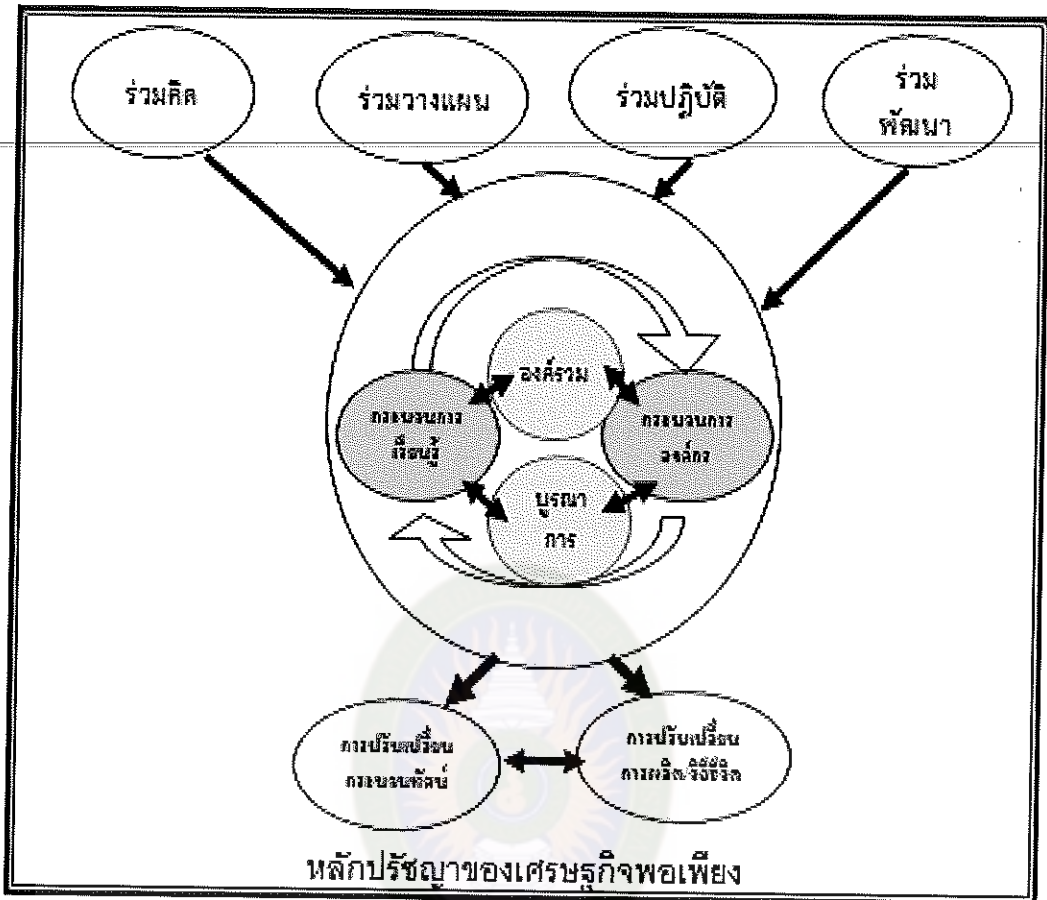
2. การวิเคราะห์หลักจากเก็บข้อมูลแล้ว เป็นการวิเคราะห์สรุปรวม โดยนำข้อมูลทั้ง 7 ขั้นตอนมาผสมผสานกันเพื่อวิเคราะห์สรุปผล (Combined Level Triangulation) โดยวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านของระบบเกษตรกรรมตามลำดับเวลา

2.2 สังเคราะห์ภูมิปัญญาในการทำเกษตรกรรมภายใต้ระบบเกษตรกรรมเชิงพหุลักษณะ

2.3 สังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในการทำเกษตรกรรมภายใต้ระบบเกษตรกรรมเชิงพหุลักษณะ

3. การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของผลของการวิจัยขั้นสุดท้าย

แผนภาพที่ 2 กรอบความคิดในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเกษตรกรต้นแบบโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ